पञ्चवर्षशतान्येवं कचस्य चरतो व्रतं । तत्रातीयुरथो बुद्धा दानवास्तं ततः कचं ।
गा रक्षन्तं वने दृष्ट्वा रहस्येकममर्षिताः । जघ्नुर्बृहस्पतेर्द्वेषाद्विद्यारक्षार्थमेव च । २२१०
हत्वा शालावृकेभ्यश्च प्रायच्छन्नवशः कृतं । ततो गावो निवृत्तास्ता अगोपाः स्वं निवेशनं ।
सा दृष्ट्वा रहिता गाश्च कचेनाभ्यागता वनात् । उवाच वचनं काले देवयान्यथ भारत ।
॥ देवयान्युवाच ॥ आहूतं चाग्निहोत्रं ते सूर्य्यश्चास्तं गतः प्रभो । अगोपाश्चागता गावः कचस्तात न दृश्यते ।
व्यक्तं हतो मृतो वापि कचस्तात भविष्यति । तं विना नच जीवेयमिति सत्यं ब्रवीमि ते ।
॥ शुक्रउवाच ॥ अयमेहीति संशब्द्य मृतं सञ्जीवयाम्यहं । ततः सञ्जीवनीं विद्यां प्रयुज्य कचमाह्वयत् । २२१५
भित्त्वा भित्त्वा शरीराणि वृकाणां स विनिर्गतः । आहूतः प्रादुरभवत्कचो हृष्टोऽथ विद्यया ।
कस्माच्चिरायितोऽसीति पृष्टस्तामाह भार्गवीं । समिधश्च कुशादीनि काष्ठभारञ्च भाविनि ।
गृहीत्वाश्रमभारार्त्तं वटवृक्षं समाश्रितः । गावश्च सहिताः सर्व्वा वृक्षच्छायामुपाश्रिताः ।
असुरास्तत्र मां दृष्ट्वा कस्त्वमित्यभ्यचोदयन् । बृहस्पतिसुतश्चाहं कच इत्यभिविश्रुतः ।
इत्युक्तमात्रे मां हत्वा पेषीकृत्वा तु दानवाः । दत्त्वा शालावृकेभ्यस्तु सुखं जग्मुः स्वमालयं । २२२०
आहूतो विद्यया भद्रे भार्गवेण महात्मना । त्वत्समीपमिहायातः कथञ्चित्समजीवितः ।
हतोऽहमिति चाचख्यौ पृष्टो ब्राह्मणकन्यया । स पुनर्देवयान्योक्तः पुष्पाहारो यदृच्छया ।
वनं ययौ कचो विप्रो ददृशुर्दानवाश्च ते । पुनस्तं पेषयित्वा तु समुद्राम्भस्यमिश्रयन् ।
चिरङ्गतं पुनः कन्या पित्रे तं संन्यवेदयत् । विप्रेण पुनराहूतो विद्यया गुरुदेहजः । पुनरावृत्य तद्वृत्तं न्यवेदयत तद्यथा ।
ततस्तृतीयं हत्वा तं दग्ध्वा कृत्वा च चूर्णशः । प्रायच्छन् ब्राह्मणायैव सुरायामसुरास्तथा । २२२५
देवयान्यथ भूयोऽपि पितरं वाक्यमब्रवीत् । पुष्पाहारः प्रेषणकृत्कचस्तात न दृश्यते ।
व्यक्तं हतो मृतो वाऽपि कचस्तात भविष्यति । तं विना नच जीवेयं कचं सत्यं ब्रवीमि ते ।
॥ शुक्रउवाच ॥ बृहस्पतेः सुतः पुत्रि कचः प्रेतगतिं गतः । विद्यया जीवितोऽप्येवं हन्यते करवाम किं ।
मैवं शुचो मारुद देवयानि न त्वादृशी मर्त्यमनुप्रशोचते । यस्यास्तव ब्रह्म च ब्राह्मणाश्च सेन्द्रा देवा वसवोऽथाश्विनौ च ।
सुरद्विषश्चैव जगच्च सर्व्वमुपस्थाने सन्नमन्ति प्रभावात् । अशक्योऽसौ जीवयितुं द्विजातिः सञ्जीवितो बध्यते चैव भूयः । २२३०
॥ देवयान्युवाच ॥ यस्याङ्गिरा वृद्धतमः पितामहो बृहस्पतिश्चापि पिता तपोनिधिः । ऋषेः पुत्रं तमयोवाऽपि पौत्रं कथं न शोचेयमहं न रुद्यां ।
स ब्रह्मचारी च तपोधनश्च सदोत्थितः कर्म्मसु चैव दक्षः । कचस्य मार्गं प्रतिपत्स्ये न भोक्ष्ये प्रियो हि मे तात कचोऽभिरूपः ।
॥ वैशम्पायनउवाच ॥ स पीडितो देवयान्या महर्षिः समाह्वयत्संरम्भाच्चैव काव्यः । असंशयं मामसुरा द्विषन्ति ये मे म्रियानागतान् सूदयन्ति ।
अब्राह्मणं कर्त्तुमिच्छन्ति रौद्रास्ते मां यथा व्यभिचरन्ति नित्यं । अथस्य पापस्य भवेदिहान्तः कं ब्रह्महत्या न दहेदपीन्द्रं ।